ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მეცნიერებათა და ხელოვნების ფაკულტეტი

სამაგისტრო პროგრამა: შუა საუკუნეების კვლევა

მაგისტრანტი: ფიქრია წიკლაური

ქალის თეოლოგიური ლეგიტიმაცია შუა საუკუნეების ერთ-ერთი წყაროს მიხედვით: ნიკოლოზ გულაბერისსძის ქადაგების ანალიზის შუქზე

ნაშრომი შესრულებულია ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა მაგისტრის აკადემიური ხარისხის მოსაპოვებლად

ნაშრომის ხელმძღვანელი: მალხაზ სონღულაშვილი

თბილისი 2025

Contents

აბსტრაქტი 3

abstract 4

შესავალი 5

თავი 1 7

თამარის მონარქიის ისტორიული და რელიგიური კონტექსტი 7

თავი 2 23

ნიკოლოზ გულაბერისძის სიუჟეტური და შინაარსობრივი შედარება ისტორიულ წყაროსთან, მოქცევაი ქართლისა და ქართლის ცხოვრებასთან 23

თავი 3 57

გულაბერისძის ქადაგების თეოლოგიური წყაროთმცოდნეობითი და ეკლესიოლოგიური ანალიზი 57

დასკვნა 64

ბიბლიოგრაფია 66

აბსტრაქტი

დამკვიდრებული წარმოდგენების ფონზე, შუა საუკუნეებში ქალის მმართველობა პოლიტიკურად და თეოლოგიურად შეუძლებლად ითვლებოდა. მიუხედავად ამისა, XII საუკუნის საქართველოს ისტორიაში, თამარის გამეფება უპრეცედენტო შემთხვევად იქცა. მოცემული ნაშრომი მიზნად ისახავს თამარის მეფობის თეოლოგიური ლეგიტიმაციის ანალიზს შუასაუკუნეებრივი ტექსტების, კონკრეტულად კი, ნიკოლოზ გულაბერისძის ქადაგების - „საკითხავი სვეტისა ცხოველისა, კვართისა საუფლოსა და კათოლიკე ეკლესიისა“ - საფუძველზე. კვლევა ორი მიმართულებით მიმდინარეობს: საეკლესიო-პოლიტიკური კონტექსტი და ტექსტის თეოლოგიურ-ლიტერატურული ანალიზი. ნაშრომი განსაკუთრებულ ყურადღებას უთმობს იმ გზავნილებს, რომლითაც ავტორი ქალური მმართველობის ღვთისგან დაკანონებულ შესაძლებლობად წარმოსახავს. შედარებითი ანალიზის მეთოდით ნაშრომი იკვლევს ქადაგების პარალელებს „ქართლის ცხოვრებასთან“ და „მოქცევაი ქართლისას“ ტექსტებთან, რათა გამოიკვეთოს ის წყაროთმცოდნეობითი ბაზა, რომლითაც გულაბერისძე ხელმძღვანელობს. ასევე განხილულია დასავლურ კონტექსტში ქალის მმართველობის პარალელები, რაც კიდევ უფრო მკვეთრად წარმოაჩენს თამარის გამეფების უნიკალურობას. ნაშრომის მთავარი დასკვნაა, რომ გულაბერისძის ქადაგება არა მხოლოდ თეოლოგიური ტექსტია, არამედ პოლიტიკური განცხადებაც, რომელიც მიზნად ისახავდა თამარის მმართველობის ლეგიტიმაციას და ქალის როლის ამაღლებას საზოგადოებრივ და რელიგიურ სივრცეში.

abstract

Against the backdrop of prevailing conceptions, female monarchy was considered politically and theologically impossible in the middle ages. Nevertheless, the coronation of Tamar in 12th- century Georgia marked an unprecedented event in the country's history. This thesis aims to analyze the theological legitimation of Tamar's reign through medieval sources, specifically focusing on the sermon of Nikoloz Gulaberisdze. The research follows two main directions: the potical context and the theological-literary analysis of the sermon. Special attention is given to the rhetorical strategies by which the author frames female monarchy as divinely ordained. Using comparative analysis, the thesis examines parallel cases of monarchical rule in the western europian context, which further highlights the uniqueness of Tamar's coronation. The central argument of the study is that Gulaberisdze's sermon, which is not only a theological document but also a political statement, designed to legitimize Tamar's rule and affirm the role of women within both religious and public spheres.